

tructiva, les informacions de caràcter diacrònic i descriptiu de l'obra amb suggeriments de cara a una possible vehiculació d'aquell ric cabal lèxic a la llengua actual. Som, per tant, davant d'una obra sòlida, fruit d'un esperit pacient i minuciós, feta amb rigor científic i amb voluntat de servei a la nostra comunitat lingüística.

Antoni Ferrando Francés
Universitat de València

Hermandad et confrayria in honore de sancte marie de transfixio. Estatutos de la Cofradía de la Transfixión de Zaragoza (1311-1508), edición de Antonio CORTIJO OCAÑA, Larumbe 29. «Clásicos Aragoneses», 29, Zaragoza. 2004. PP.: IX-CLXXXV, 1-171.

El present llibre és la contribució de l'autor als diversos treballs sobre confraries i germandats religioses a Europa que s'han desenvolupat en las darreres dècades. L'obra és un estudi sobre les confraries espanyoles i l'edició del manuscrit que va arribar a la Bancroft Library de la Universitat de Califòrnia que conté varies redaccions dels estatuts de la Confraria in Honore de Sanctae Marie de Transfixio datats entre 1311 i 1508. Juntament amb aquest treball es presenta també l'edició inèdita i traducció a l'espanyol del *Cedrus* de Boncompagno da Signa en el qual es donen unes indicacions de com s'han de redactar els estatuts, entre aquestes s'inclouen les relacionades amb les confraries i les germandats.

L'obra comença amb una extensa i interessant introducció (pp.IX-CLXXII) dividida en set capítols en els quals es tracten diferents temes vinculats amb l'organització i funcionament de les confraries.

Els dos primers capítols d'aquesta introducció desenvolupen el tema sobre les funcions i organització de les Confraries en general. Des d'aquesta visió més global es passa a una vessant més específica i, l'autor centra la temàtica del seu treball en les Confraries espanyoles, en les de la Corona d'Aragó, en les de Saragossa, i finalment, en la Confraria de la Transfixió de Santa Maria.

Segons el professor Cortijo, les confraries i germandats van ser un fenomen molt característic dels segles XIII i XIV i la seva aparició cal relacionar-la amb el desenvolupament urbà. També són representatives de la pietat laica.

Són institucions de dret públic amb personalitat jurídica amb certa independència davant les autoritats. L'orgue jurídico-administratiu de major importància de la confraria és el capítol (Junta per a l'elecció dels prelats) que es reunia el dia de la festa del sant patró.

Les confraries estaven dirigides per un governador, dos mestres de novicis, quatre visitadors de malalts, quatre distribuïdors de caritat, dos ministres, un pro-

veïdor o dispensador, un mestre de cerimònies i dos sagristans. Els càrrecs eren honorífics, en alguns casos amb prebendes de dobles racions en els banquets. Les dones també podien pertànyer a les confraries.

Posseïen un llibre d'estatuts o de normes generals que es revisaven sovint i s'implementaven amb afegits i suplementes.

Les confraries van arribar a convertir-se en posseïdores de cabals econòmics considerables procedents de donacions i llegats, així com dels beneficis obtinguts de les quotes d'afiliació, de les quotes anuals i de les multes.

Cal destacar també el caràcter caritatiu de les Confraries; una de les seves funcions més importants era la de redistribuir la riquesa i l'ajut als pobres. Així mateix, l'exercici de la caritat, mitjançant les almoines, era una pràctica imposada als confreres.

A l'apartat dedicat a les Confraries espanyoles que és el tercer capítol del llibre, l'autor aporta dades sobre els períodes de desenvolupament i sobre les motivacions i causes de la seva aparició. Pel que fa a la tipologia en distingim les pietoses, les constructives, les benefactores, les pertanyents a un mateix grup social, les religioso-polítiques, les recreatives.

A continuació es presenta una relació de les confraries de la Corona d'Aragó i també de les de Saragossa.

En el següent capítol s'explica el funcionament de les Confraries aragoneses. Dins d'aquest punt té rellevància l'apartat dedicat a la Confraria de la Transfixió. Aquesta es va fundar originàriament com una confraternitat de clergues i els seus estatuts presenten semblances amb la resta de documents d'altres confraries i gremis. Permet l'entrada a vídues de bona fama, mares de clergues i a germans llecs però amb estatuts menors.

Els confreres s'escollien en capítol per unanimitat o majoria simple. La Confraria s'estableix per honor i glòria de Déu, i, en particular, en commemoració de la «passió» que la Verge Maria va tenir en el moment de la Passió de Nostre Senyor Déu.

Els estatuts, al llarg dels anys d'existència de la confraria, van tenir diverses revisions, afegits i modificacions.

L'orgue de govern és el capítol. Es celebren cinc capítols l'any, amb assistència obligatòria dels confreres. Entre les funcions importants ocupa un paper destacat el de l'almoïna i el de la subvenció de pobres, així com els de les obres pietoses i el de la caritat. Per subvenir tot això es demana que els confreres donin una entrada de trenta sous. Aquesta quota va anar augmentant a mesura que van passar els anys. En el segle XV, l'entrada era ja de cinquanta sous. Altres fonts d'ingressos eren les multes i les quotes de convit.

Significació especial té la funció funerària: tots els membres de la confraria han de presentar-se als enterraments dels confreres difunts i fer-ho vestits amb els seus sobrepellissos.

El dia de la festa major és el de més importància. Hi ha una missa solemne. El dimarts següent al de la Transfixió es celebra el banquet anual.

La Confraria estableix una sèrie d'activitats prohibides als seus membres. Ressalta la del joc de daus, amb multa, en cas d'incompliment, de deu sous. El prior és el lloc de major importància en la Confraria. Els majordoms són el següent lloc en importància. Entre les seves funcions s'inclou la visita, un cop al mes, dels hospitals de la ciutat.

La relació que s'establí entre la Confraria i l'església on s'ubicava aquella també es motiu d'un dens estudi. La confraria està sota l'advocació de la Transfixió de Beatae Mariae. El terme es refereix a les angoixes de la Verge que se sent transida de dolor (transfixio) davant la mort del seu fill a la Creu. Aquests tipus d'advocació cal situar-lo en un context més general, el del desenvolupament del culte marià i de la Passió de Crist.

La Confraria es va establir en un primer moment amb seu a l'església de Santa Engràcia de Saragossa i, malgrat va celebrar capítols i cultes en altres edificis religiosos, els estatuts són clars pel que fa a la seva relació amb aquesta seu. El capítol dedicat a aquesta església es tanca amb una referència als altres llocs de culte on la Confraria va celebrar capítols i funcions.

Els dos darrers punts d'aquesta introducció són el llistat de membres i el dels aniversaris i la introducció dels estatuts.

Aquesta escurpolsa introducció, fruit d'un acurat estudi i anàlisi de l'organització i funció de les confraries espanyoles, acaba amb unes conclusions molt ben sintetitzades i que resumeixen a la perfecció quin va ser el propòsit i el paper que van tenir aquestes institucions en els segles medievals.

Les Confraries van complir un propòsit pràctic de doble tipus: espiritual i material. Asseguraven als seus membres ajut benèfic i protecció en la malaltia i en la mort però a més, van crear unes relacions de caràcter associatiu entre els seus membres. Sorgiren principalment en ambients urbans de nova creació en els segles XIII a XV i reflectien una necessitat de protecció i organització per als seus membres.

Totes les confraries analitzades en el present llibre insistien en l'ajuda econòmica als membres més desfavorits que per orfandat, viduïtat o malaltia es trobaven en situació apurada.

El setè capítol és la descripció del manuscrit. UCB 170. Aquest conté les normes de la Confraria de la Transfixió i Passió de Santa Maria Verge, establerta a Saragossa.

La part A del manuscrit és la central i conté les normes i estatuts de la germandat, tal com van ser escrits cap el 1430.

La part B conté les regles de la germandat tal com van ser escrites cap el 1320.

La part C és la fulla de guarda que cobreix la coberta i conté algunes regles de la confraria.

La part D són varies fulles de pergami de color més groguenc que la resta i que contenen llistes de normes i regles i de membres, copiades cap el 1430.

La part E són varis folis de diverses mans i lletres copiats entre el 1430 i el 1508. El foli 42(v) és el darrer que conté el text.

El manuscrit té una importància lingüística de primer ordre. La llengua en què està escrit majoritàriament és l'aragonès amb usos també castellans. La darrera entrada del manuscrit, datada el 1508, ja està escrita sencera en castellà.

A continuació, l'edició del text dels estatuts de la *Hermandat et Confrarya in Honore de Sancte Marie de Transfixio*. Les consciencioses notes que acompanyen el text dels estatuts permeten la comprensió perfecte del text i no deixen cap opció a possibles ambigüitats d'interpretació.

El llibre continua amb diversos apèndix de textos relacionats amb el manuscrit editat.

L'apèndix I inclou textos fragmentaris de versions anteriors dels estatuts de la Confraria.

L'apèndix II és el text *Cedrus* de Boncompagno de Sagna, ca. 1220. El text, en llatí, forma part de les primeres obres d'aquest mestre de retòrica de la universitat de Bolonya a finals del segle XII, principis del XIII. Juntament amb el text llatí, el professor Cortijo incorpora la traducció castellana.

Aquesta obra és un manual bàsic sobre redacció d'estatuts i arbitratges jurídics. Els estatuts de la Confraria pertanyen a aquesta categoria legal genèrica. En Boncompagno da Sagna ofereix diverses indicacions sobre la composició d'aquests documents jurídics i dedica alguns apartats als estatuts de confraries.

L'apèndix III són els estatuts de la Confraria de notaris de Sant Lluís de Saragossa aprovats el maig de 1328. En la mateixa data van ser aprovats els de la confraria de notaris d'Osca els quals van tenir de base els dels notaris de Saragossa.

La part final del llibre és la bibliografia consultada per la realització del present treball.

Cal concloure que estem davant d'un detallat treball d'edició del text dels estatuts de la Confraria de la Transfixió de Santa Maria, juntament amb un estudi introductor i preliminar que dona una exhaustiva explicació de la organització i funció de les germandats espanyoles de les darreries de l'Edat Mitjana. Un completíssim joc de notes explicatives acompanya l'edició del text i no permet la presència de cap dubte, ambigüitat o errònia interpretació per part del lector.

A tot això voldria afegir també l'afany sintetitzador que caracteritza aquest treball ja que després d'una vasta recopilació, anàlisi i explicació de continguts sobre les germandats espanyoles exposa de forma ordenada i resumida les conclusions obtingudes i que permeten tenir, d'aquesta forma, una visió ràpida i de conjunt del significat i motiu d'aquestes institucions medievals.